

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

6256
PODKARPACKIE

1. Obiekt 612/82/3/90

FORT ARTYLERYJSKI W XIII b BOLESTRASZYCE TWIERDZY PRZEMYSŁ

2. Czas powstania

ok. 1880 r.

3. Miejscowość

BOLESTRASZYCE

4. Adres

Bolestraszyce

Nr hipoteczny KW

5. Przynależność administracyjna

województwo przemyskie

gmina Żurawica pow. PRZEMYSŁ

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna 1. VI. 1975r.

województwo rzeszowskie

powiat Przemyśl

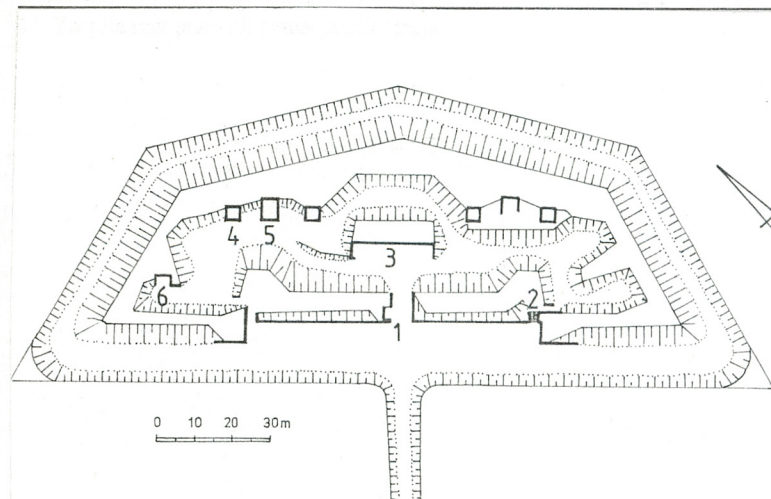
8. Właściciel i jego adres
Ośrodek Badań i Dokumentacji
Zabytkowych Zakożeń Ogrodowych
i Arboretum w Bolestraszycach

9. Użytkownik i jego adres

Nie użytkowany

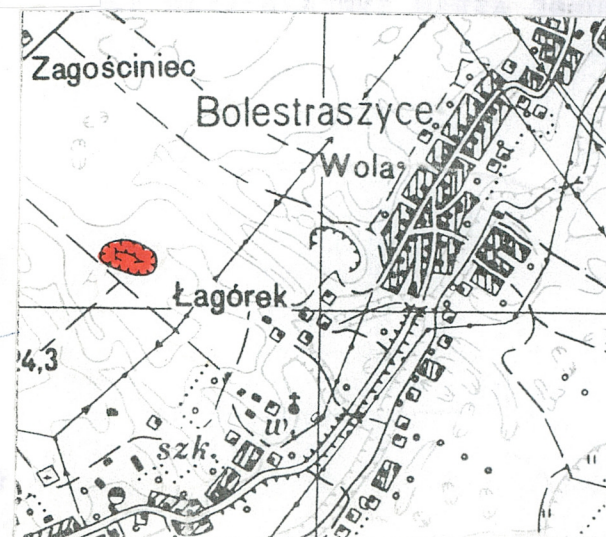
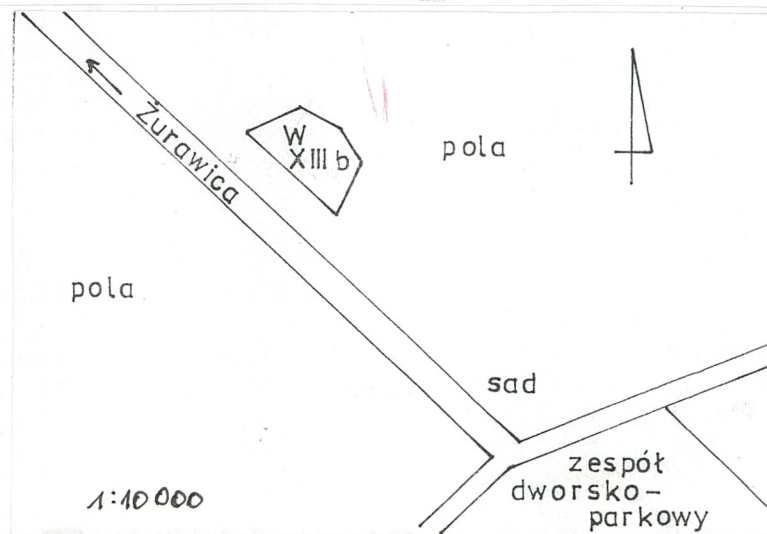
10. Rejestr zabytków

A-271 12.11.1987
Nr A-272 data 28.12.1987
A-188 5.12.2006

Widok na fort od strony wsi

1. Fundamenty koszar szyjowych, ściana narażona z przejściem do schronu głównego i studnią, 2. Wybieżnia z koszar szyjowych, 3. Ruiny schronu głównego, 4. Schron pogotowia, 5. Schron pogotowia, 6. Ruina tradytora

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu.

Budowę nowoczesnych umocnień Przemyśla rozpoczęli Austriacy w 1 poł. XIX w. Sporządzane wówczas ekspertyzy określają możliwości i zasięg ufortyfikowania miasta, a przede wszystkim rolę, jaką miał pełnić Przemyśl w planach obronnych monarchii austro-węgierskiej. Pierwsze prace objęły głównie przedpole miasta od strony wschodniej. Zapoczątkowano też budowę ciągłej linii wałów wysuniętych na zewnątrz w stosunku do XVI i XVII wiecznych fortyfikacji miejskich. System ten był zgodny z obowiązującą wówczas teorią Rogniata dotyczącą obozu warownego.

Zasadnicze zmiany następują po roku 1870. Obóz warowny zostaje przekształcony w półstałą, a następnie w stałą twierdzę pierścieniową. Tworzył ją rdzeń i linia fortów określana dzisiaj jako wspierająca.

W latach 1876-77 szwajcarski generał Salis Soglio opracowuje nowy plan rozbudowy twierdzy, realizowany w dwóch etapach do roku 1885. W pierwszej, rdzeń i linia wspierająca zostają wzmocnione nowymi dziełami, natomiast główny ciężar obrony jest przeniesiony na nowy obwód, na wzgórze oddalone 4-7 km od rdzenia. W drugim etapie, około 1880 r. powstaje fort artyleryjski w Bolestraszcach, oznaczony jako W XIII, w obecnej jego formie jednowałowego dzieła na rzucie bastionu z koszarami szyjowymi, które zastępuje stary szaniec typu FS z najstarszej fazy budowy twierdzy, tj. z około 1855 r. Kolejna modernizacja po roku 1885 przyniosła zmianę oznaczenia na XIIIb i wyposażyła fort w tradytor na lewym barku.

Po zniszczeniach I wojny światowej, głównie z 1915 r. w latach 1920-30 rozebrano koszary szyjowe i schron główny. Obecnie nie użytkowany.

W systematyce klasyfikuje się jako fort artyleryjski obrony bliskiej.

Mieści się w V grupie fortecznej

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze wyposażenie instalacje)

Sytuacja - Fort XIII b położony jest wśród pól, na północny zachód od zabudowy wsi Bolestraszyce i zespołu dworsko-parkowego, na terenie płaskim, lekko opadającym ku płd.-wsch. przy drodze fortecznej, obecnie polnej prowadzącej do wsi Żurawica, obsadzonej od strony Bolestraszczyk szpalerowymi nasadzeniami maskującymi.

Materiał - Tworzywem wszystkich obiektów kubaturowych jest cegła maszynowa o wymiarach: 7-7,5 x 14 x 28-29 cm, łączona zaprawą wapienną i układana w licu w wątku główkowym. Beton zastosowany został jedynie do stropodachu schronów pogotowia i stropu poterny. Stropy płaskie ze stalowych dwuteowników, pomiędzy którymi wprowadzono łukowato wygięte arkusze blachy stalowej. Stolarka okienna, drzwiowa i posadzki nie zachowały się.

Rzut - Fort artyleryjski stały jednowałowy założony na rzucie spłaszczonego bastionu z czołem skierowanym ku północnemu wschodowi. Fosa sucha obiega całe dzieło. Na styku czoła i barków na dnie złomy murów, świadczące być może o istnieniu kojców rewersowych. Wjazd do fortu od południowego zachodu. Końcowy odcinek drogi lekko zagłębia się w płytki, sztucznie ukształtowany jar wyprowadzający na plac broni. Wał artyleryjski czoła z wyraźnie wyodrębnionymi stanowiskami dla piechoty - na osi. Ramiona czoła zaopatrzone w murowane poprzecznice-schroty pogotowia. W lewy bark wbudowany /w miejsce wcześniejszej poprzecznicy ?/ tradytor, z którego zachowały się tylko dwie ściany plecowe i fragment zewnętrznej, co pozwala określić rzut tradytora jako zbliżony do kwadratu. Wał barków przechodzi w szyjowy, na którym założone były koszary szyjowe murowane z cegły, parterowe, symetryczne na rzucie wydłużonego prostokąta o wymiarach ok. 80 x 6 m. prawdopodobnie dwutraktowe /bez widocznych obecnie podziałów wewnętrznych/. Trakt pierwszy stanowić mogły izby żołnierskie i inne pomieszczenia, drugi - pełnił funkcję komunikacyjną - kołytarz łączący poszczególne komory. Na końcu skrzydeł znajdowały się latryny /ślad szamba na lewym skrzydle/ i sklepienie przejścia - wybieżnie na międzywałach odcinków barkowych. Za bramą i sienią, usytuowaną centralnie, znajduje się poterna centralna posiadająca wnękę w lewej ścianie, ze studnią. Wnętrze fortu zajmuje oddzielony nasyp ziemny osłaniający ścianę plecową i boczne schronu głównego założonego na rzucie prostokąta, być może jednoprzestrzennego. Schrony pogotowia zlokalizowane są symetrycznie w zespołach na obu ramionach czoła, po trzy na każdym ramieniu.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne Fort artyleryjski	17. Użytkowanie obecne Nie użytkowany
18. Praca budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja Prace budowlane nie były prowadzone. Obiekt objęty badaniami studentów Politechniki Krakowskiej, którzy sporządzili inwentaryzację architektoniczną i koncepcję rekompozycji - w latach 1988-89.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycia dachu, wyposażenie i instalacje) W stosunkowo dobrym stanie zachowały się nasypy ziemne, a także większość schronów pogotowia. Zniszczone budynki koszar szyjowych, schronu głównego, tradytora. Prawdopodobnie pod warstwą gruzu i ziemi zachowane są fundamenty ścian działowych i obwodowych. Teren fortu porośnięty chwastami, krzewami i drzewami, które rozwijają się żywiołowo. Do fosy wysypywane są odpadki i śmieci. 20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Oznakować. Oczyszczyć fosy i wnętrza ze śmieci. Wyciąć chwasty, krzewy i większość drzew samosiewów. Zabezpieczyć korony najbardziej zagrożonych murów przed dalszą destrukcją. Na bazie istniejącej koncepcji opracować i zrealizować projekt techniczny zagospodarowania.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowania)

Karta ewidencyjna t.zw. zielona. Opr. J.Bogdanowski
1965 r. w archiwom WKZ w Przemyśle

J.Bogdanowski-Obwarowania Przemyśla od średniowiecza
do początku XX w. 1968r. Mps w archiwum
WKZ w Przemyśle

22. Bibliografia

J.Bogdanowski - Twierdza Przemyśl w: Teka Konserwatorska
Polsak Południowo-Wschodnia
Rzeszów 1991

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst Krzysztof Szuwarowski 10.1997 r. *K. Szuwarowski*
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki Krzysztof Szuwarowski 10.1997 r. *K. Szuwarowski*
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotograf. Krzysztof Szuwarowski 10.1997 r. *K. Szuwarowski*
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów PSOZ Przemyśl

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1 wkładka- opis, plany, zdjęcia

1. Miejscowość

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

BOLESTRASZYCE

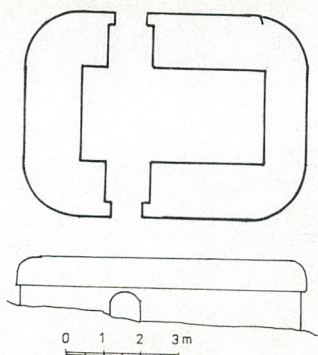
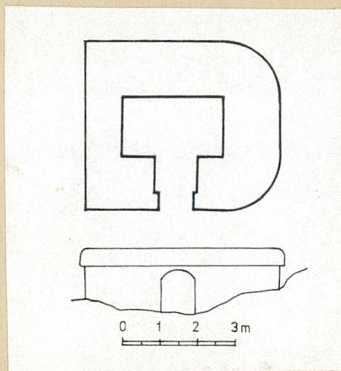
FORT W XIII b
BOLESTRASZYCE

Opis, plany, zdjęcia

c.d. rubr. 13

Zbudowane z cegły, prezentują dwa typy. Obydwa założone na rzucie prostokąta o zaokrąglonych narożach, nakryte betonowym stropodachem, którego krawędź wysunięta jest poza obrys ścian tworząc niewielki okap. Schron większy usytuowany w zespole centralnie, posiada dwa wejścia umieszczone naprzeciw siebie w dłuższych ścianach, w dwóch trzecich ich długości. Otwór wejściowy prostokątny zamknięty łukiem odcinkowym prowadzi do prostokątnej komory o ścianach nieotynkowanych. Strop płaski stalowy z dwuteowników i blach wygiętych łukowato, wspartych na betonowych poduszkach.

Schrony mniejsze ustawione są po bokach większego, z wejściem od jego strony. Założone na rzucie prostokąta posiadają prosto uformowaną tylną ścianę. Poza mniejszą powierzchnią pomieszczenia, pozostałe elementy konstrukcyjne identyczne jak w schronie większym. Na ścianach zewnętrznych zachowały się miejscami płyty cementowej obrzutki.

Wyposażenie - Nie zachowaneInstalacje - kanalizacja, wentylacja grawitacyjna, wodociąg /?/.Schron większy,
rzut i widok ścianySchron pogotowia
mniejszy, rzut i widokWidok ogólny schronu pogotowia
większego

Wnętrze schronu pogotowia - większego

Wzór ODZ 1978 r.

Wkładkę założył: Krzysztof Szuwarowski, 10.1997r. *Tuż*
(imię nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ Przemyśl

SIP Przem 1512 u 96 500

Widok ogólny mniejszego schronu
pogotowia

Wnętrze mniejszego schronu
pogotowia

Ruina tradytora w lewym barku

Poterna centralna. Wnęka w ścianie
ze studnią

Przejście w plecowej ścianie
koszar szyjowych na międzywale
barku

Ruina schronu głównego